

Vlaamse schuur

Redengevende omschrijving met waardestelling
Geersbroekseweg 23 te Ulvenhout
Gemeente Alphen-Chaam

Objectgegevens

Adres : Geersbroekseweg 23
Postcode : 4858 RE
Plaats : Ulvenhout AC
Kadastraal : Chaam, G 1439
Oorspronkelijke functie : Vlaamse schuur
Huidige functie : Vlaamse schuur
Bouwjaar : 1925

Algemeen

Bezoekdatum : 22 januari 2020
Auteur : Martijn de Jong MA
Redactie : Monique van de Looi
Rapportagedatum : 18 februari 2020

Monumentenhuys Brabant B.V.
Markt 9
4931 BR Geertruidenberg
www.monumentenhuysbrabant.nl
T. 0162-511833
E. info@monumentenhuysbrabant.nl

Monumentenhuys Brabant B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Inleiding

Deze beschrijving dient om de cultuurhistorische waarden van de Vlaamse schuur vast te stellen. In de beschrijving worden de gevels met de klok mee beschreven, beginnend bij de voorgevel. De gevels worden afzonderlijk van links naar rechts beschreven. De voorgevel van de schuur betreft de gevel evenwijdig aan de Geersbroekseweg. Dit is de westgevel.

Situering, geschiedenis en hoofdvorm

Ongeveer een kilometer ten zuidoosten van de dorpskern van Ulvenhout ligt het buurtschap Geersbroek of Geerstbroek, lokaal ook wel bekend als Gatbroek. Het gehucht bestond uit agrarische bebouwing aan de huidige Annevillelaan en Geersbroekseweg. Deze noordwest-zuidoost georiënteerde wegen en in tegengestelde richting afbuigende wegen kruisen elkaar aan de zuidkant van het gehucht Geersbroek. Het ovaalvormige gebied tussen de Annevillelaan en Geersbroekseweg bestaat nu voornamelijk uit de gronden van landgoed Anneville met bospercelen, houtwallen en weilanden. Op het Kadastraal Minuutplan 1811-1832 bestonden deze gronden uit weiland, bouwland en enkele percelen met heidegronden. Het gebied werd destijds aan de noordzijde begrensd door de zogenaamde 'steenstraat', iets ten zuiden van de huidige snelweg A58 dat nu de noordelijke begrenzing van dit gebied vormt. Het gehucht is gelegen tussen de beekdalen van de Chaamse beek in het westen en de Cauwelaarse beek in het oosten, die op het Kadastraal Minuutplan 1811-1832 nog is aangeduid als de Broekloop.

Luchtfoto met linksboven de dorpskern van Ulvenhout en rechts- onder het gehucht Geersbroek. De rode pijl wijst de locatie van de schuur bij Geersbroekseweg 23 aan. Bron: Google Maps.

Uitsnede van dezelfde luchtfoto. De rode pijl wijst de locatie van de Vlaamse schuur aan. Bron: Google Maps.

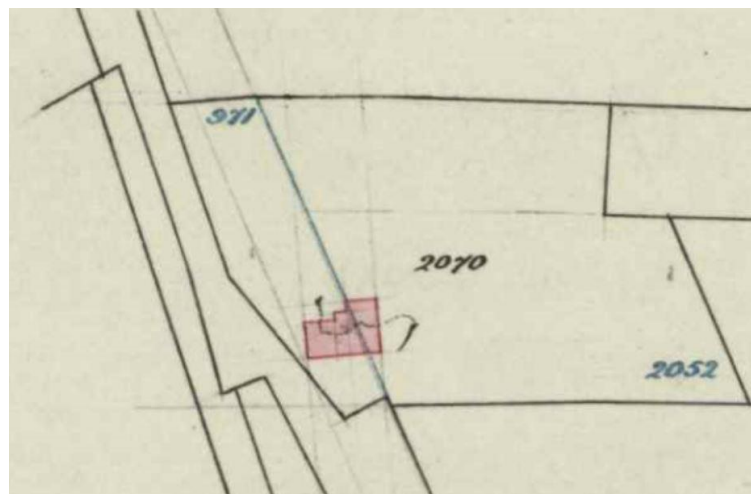

Uitsnede luchtfoto met de boerderij en schuur (rode pijl). Bron: Google Maps.

Uitsnede van het gehucht Geersbroek op het Kadastraal Minuutplan 1811-1832, Ginnen en Bavel, sectie D, blad 2. Bron: Beeldbank Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.

De Vlaamse schuur, behorende bij de voormalige boerderij Geersbroekseweg 23, is op ruime afstand ten oosten van de Geersbroekseweg gelegen met de nok evenwijdig aan de weg. Op het Kadastraal Minuutplan 1811-1832 is op de locatie van de huidige boerderij en schuur nog geen bebouwing aanwezig. In 1912 is voor het eerst bebouwing ingetekend op de kadastrale hulpkaart in de vorm van wat een kop-rompboerderij lijkt te zijn geweest. De kadastrale hulpkaart uit 1925 toont een wijziging, uitbreiding of vervangende nieuwbouw van de boerderij, evenals de bijbouw van de Vlaamse schuur en een bakhuis. Daaruit blijkt dat de Vlaamse schuur in 1925 is gebouwd. Het bakhuis, dat in hetzelfde jaar werd gebouwd, is inmiddels verdwenen.

Uitsnede van de kadastrale hulpkaart uit 1912 met daarop als nieuwe bebouwing de eerste boerderij getekend. Bron: Kadaster Archiefviewer, archiefnr. 248.

*Uitsnede van de kadastrale hulpkaart uit 1925 met daarop de gewijzigde boerderij en nieuwe schuur en bakhuis getekend.
Bron: Kadaster Archiefviewer, archiefnr. 298.*

De schuur is opgetrokken vanuit een rechthoekige plattegrond met uitgebouwde zijbeuk aan de westzijde en is onder schilddak gebracht met de nok evenwijdig aan de Geersbroekseweg. De schuur is van het type Vlaamse schuur met de langsdeel aan de lange (west)zijde. De schuur heeft aan deze zijde de daarvoor kenmerkende insparingen in de gevels op de hoeken met terugliggende deeldeuren.

Het dak is gedekt met golfplaten met in de lange dakschilden gecentreerde met pannen gedekte vlakken. Waar het dak nu met golfplaten gedekt is, was het dak voorheen met stro of riet gedekt. De panbedekking bestaat aan de voorzijde uit overwegend gesmoorde muldenpannen, op enkele plaatsen aangevuld met rode muldenpannen. Aan de achterzijde is het vlak gedekt met overwegend gesmoorde oude holle pannen, gedeeltelijk aangevuld met rode oude holle pannen.

De gevels rusten op een betonnen plint en zijn opgetrokken uit houten gepotdekselde delen. In het eerste kwart van deze eeuw zijn de gevels volledig vernieuwd. In dezelfde periode is in de

zuidzijde van de Vlaamse schuur een nieuwe binnenruimte opgetrokken.

Beschrijving

Voorgevel (westzijde)

De gevel bevat uiterst links de uitsparing ten behoeve van de toegang tot de zijlangsdeel. De gevels in de uitsparing bestaan uit houten potdekselwerk met in de oostzijde een houten loopdeur en in de zuidzijde de opgeklampte, houten dubbele deeldeuren. De uitgebouwde zijbeuk is aan de linkerzijde open ten behoeve van houtopslag. Uiterst rechts bevindt zich eenzelfde uitsparing ten behoeve van de deel als aan de linkerzijde. In de rechter uitsparing bevinden zich in de oostzijde dubbele houten, opgeklampte schuurdeuren en in de noordzijde dubbele houten, opgeklampte deeldeuren. De voorgevel bevat verder geen gevelopeningen. In het dakvlak bevinden zich twee kleine stalen dakvensters.

Voorgevel.

*Uitsparing links in de voorgevel met houten loopdeur en deel-
deuren.*

*Uitsparing rechts in de voorgevel met deeldeuren (links) en schuur-
deuren (rechts).*

Linkerzijgevel (noordzijde)

De linkerzijgevel bestaat uit houten potdekselwerk op een betonnen plint en bevat twee houten vierruits vensters.

Linkerzijgevel.

Eén van twee vensters in de linkerzijgevel.

Achtergevel (oostzijde)

De achtergevel op betonnen plint bestaat uit houten potdekselwerk. Rechts in de gevel, tussen de plint en de dakrand, twee houten loopdeuren. Links in de gevel ter hoogte van de plint een opening ten behoeve van een luchtafvoer. In het pannenvlak twee stalen dakvensters.

Achtergevel.

Achtergevel.

Houten loopdeuren in de achtergevel.

Opening in de plint van de achtergevel met luchtafvoer.

Rechterzijgevel (zuidzijde)

Rechterzijgevel.

Rechterzijgevel.

De rechterzijgevel op betonnen plint bestaat uit houten gepotdekselde delen en is geheel blind.

Interieur

Het interieur van de schuur bestaat hoofdzakelijk uit een open ruimte. Alleen aan de zuidzijde is later een nieuwe ruimte opgetrokken van kalkzandsteenblokken. De hele schuur is voorzien van een later aangebrachte betonnen vloer. Deels is nog het opgaande metselwerk aanwezig van voergoten en zijn sporen van de groepen zichtbaar.

Verder wordt de aanblik van het interieur bepaald door de houten draagconstructie. De constructie bestaat uit vier eikenhouten gebinten. De gebinten zijn exemplarisch voor de Vlaamse schuurtypologie en vormen een combinatie van een anker- en dekbalkgebint. Aan de deelszijde is het gebint uitgevoerd als dekbalkgebint, waarbij de overstekende gebintbalk in de zijbeuk extra ruimte en hoogte biedt voor het

gebruik als langsdeel. De gebintbalken worden door korbelen ondersteund. De gebinten zijn aan de zijde van de deel in de lengterichting tevens onderling verbonden door middel van gebintkoppelbalken, die worden ondersteund door gebintkoppelbalkschoren.

Aan de andere zijde zijn de gebinten in de lengterichting met elkaar verbonden door middel van een gebintplaat of worm, ondersteund door schoren. De gebint- en spantonderdelen zijn door middel van pen-en-gat verbindingen met houten toognagels verbonden, tenzij anders vermeld.

De kap bestaat uit een sporenkap, gedragen door vier houten A-spanten. Uit de grote diversiteit aan aangetroffen telmerken blijkt dat bij de bouw van de schuur in 1925 voor de houten constructie gebruik is gemaakt van hergebruikte onderdelen. Dit geldt zowel voor de gebinten, als de spanten. De onderdelen zijn waarschijnlijk afkomstig van verschillende agrarische bouwwerken uit de omgeving.

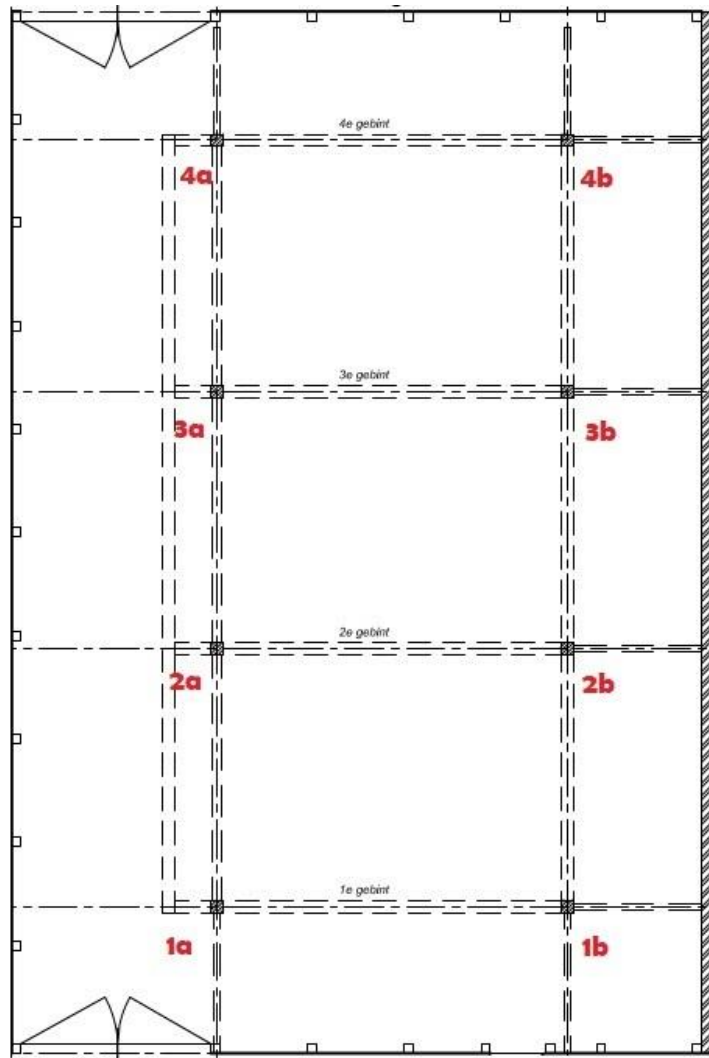

De deel naar het noorden (links) en naar het zuiden (rechts) gezien.

Interieur van de schuur naar de zuidzijde gezien.

De gebinten en bijbehorende spanten zullen afzonderlijk beschreven worden met de daarop aangetroffen telmerken. Door de hoogte van de constructie zijn mogelijk niet alle aanwezige telmerken waargenomen. Vanwege de diversiteit aan telmerken is in onderstaande plattegrond een alternatieve nummering gegeven aan de gebinten cq. spanten met elk een zijde 'a' (langsdeelzijde) en een zijde 'b'. Deze nummering staat los van wat is aangetroffen op de constructie, maar dient puur ter verduidelijking van de beschrijving. De gebinten op de plattegrond zijn genummerd van zuid naar noord. De linkergevel op de tekening is in deze beschrijving dus de voorgevel.

Voorbeeldplattegrond van een Vlaamse schuur met aanduiding van de gebintstijlen.

Gebint 1:

Gebint 1 met zijde 1a (links) en zijde 1b (rechts).

Aan zijde 1a is de gebintstijl voorzien van het telmerk 'VIII'. Hetzelfde telmerk 'VIII' is aangebracht op bijbehorende gebintkoppelbalkschoor. Het was niet zichtbaar op welke wijze de gebintstijl gefundeerd is.

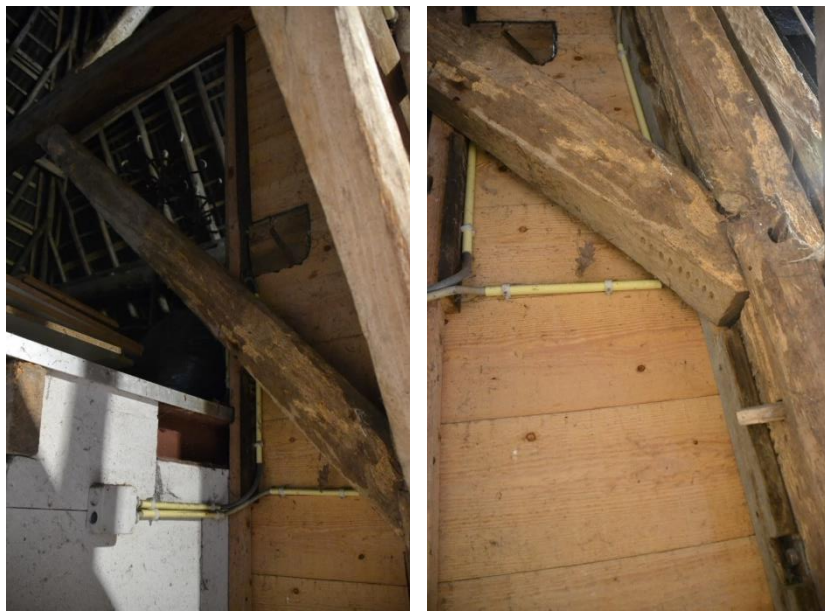

Links: gehakt telmerk VIII op zowel de gebintstijl als de gebintkoppelbalkschoor. Rechts: detail van het telmerk op de gebintstijl.

Detail van het telmerk op de gebintkoppelbalkschoor.

Het korbeel dat aan de zijde van de middenbeuk de gebintstijl met de gebintbalk verbindt, is voorzien van 9 gegutste ovaaltjes: '000000000'.

Links: korbeel dat gebintstijl 1a met gebintbalk verbindt. Rechts: detail korbeel.

Detail telmerk op korbeel van 9 gegutste ovaaltjes.

Het korbeel dat de gebintstijl met de gebintbalk aan de deelszijde verbindt is voorzien van 10 gegutste ovaaltjes: '0000000000'.

Korbeel dat gebintstijl aan de deelszijde met gebintbalk verbindt.

Detail telmerk op korbeel van 10 gegutste ovaaltjes.

Op het spantbeen 1a is een gezaagd telmerk aangetroffen: ////
De spanten zijn later verstevigd met rondhouten
windverbanden, die door middel van spijkers aan de spantbenen
en gebintbalk zijn bevestigd.

Spant 1 verstevigd met windverbanden.

Bovenzijde van gebint 1a met daarop het spant.

Gezaagd telmerk //// in spantbeen 1a.

Aan zijde 1b staat de gebintstijl op een gemetselde poer met houten slof. Bij de aansluiting met de gebintbalk is de stijl voorzien van het telmerk 'I'. De gebintbalk is ter hoogte van deze verbinding van hetzelfde telmerk 'I' voorzien. Ook bij de aansluiting met het spantbeen bevat de gebintbalk dit telmerk. Op het spantbeen 1b is geen telmerk waargenomen.

Gebintstijl 1b

Gemetselde poer met houten slof onder de gebintstijl.

Aansluiting gebintstijl met ankerbalk en gebintplaat vanaf het noorden gezien.

Gehakt telmerk 'I' aan de zuidzijde van het gebint op de gebintstijl en 2 keer op de ankerbalk.

Aansluiting gebintstijl met ankerbalk en gebintplaat vanaf het zuidwesten gezien.

Dezelfde onderdelen als in de vorige afbeelding, maar met duidelijk het telmerk op de gebintstijl.

Gebint 2:

Gebintstijl 2a.

Gebintstijl 2a staat op een gemetselde poer met houten slof. De gebintstijl is bij de aansluiting met de dekbalk voorzien van het telmerk 'II'. Ook de dekbalk is op deze plaats van het telmerk 'II' voorzien.

De telmerken II op het gebint en /// op het spantbeen.

Vanaf de voorgevel bezien, bevat de gebintstijl aan de rechterzijde ter hoogte van de aansluiting met de gebintkoppelbalkschoor het telmerk 'VII'. De gebintkoppelbalkschoor is ter hoogte van dezelfde verbinding van hetzelfde telmerk voorzien. Op de gebintkoppelbalk is aan deze zijde ook het telmerk 'VII' aangebracht.

Telmerken VII op de gebintstijl en gebintkoppelbalkschoor.

Telmerk VII op de gebintkoppelbalk.

Aan de linkerzijde zijn ter hoogte van de verbinding tussen de gebintstijl en de gebintkoppelbalkschoor de volgende

telmerken waargenomen: 'VI' op de gebintstijl, 'II' op de schoor, en 'VIII' op de gebintkoppelbalk.

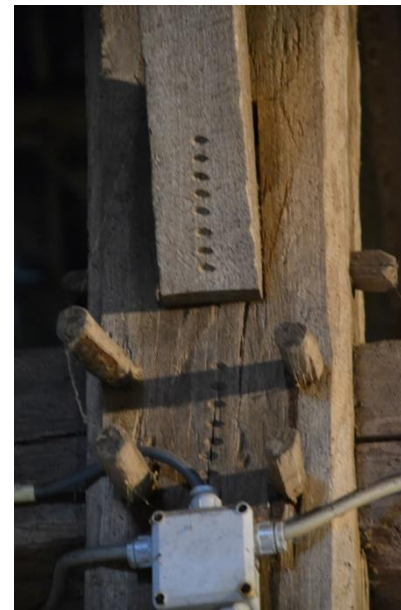

Telmerk VI op de gebintstijl en telmerk II op de schoor.

Telmerk VIII op de gebintkoppelbalk.

Aan de zijde van de middenbeuk zijn de gebintstijl en het korbeel ter hoogte van de aansluiting op elkaar voorzien van 8 gegutste ovaaltjes: '00000000'.

8 Gegutste ovaaltjes op de gebintstijl en het korbeel t.h.v. de middenbeuk.

Aan de zijde van de deel zijn de gebintstijl en het korbeel ter hoogte van de aansluiting op elkaar voorzien van 7 gegutste ovaaltjes: '0000000'.

7 Gegutste ovaaltjes op de gebintstijl en het korbeel t.h.v. de deel.

Het spantbeen 2a is voorzien van een gezaagd telmerk: ///.

Spantbeen 2a met gezaagd telmerk ///.

Gebintstijl 2b.

Gebintstijl 2b staat op een gemetselde poer met houten slof. Ter hoogte van de aansluiting met de gebintbalk is het telmerk 'II' aangetroffen op zowel de gebintstijl, als gebintbalk.

Telmerken II op de gebintstijl en gebintbalk.

Op het spantbeen aan zijde 2b is geen telmerk waargenomen. Op het korbeel aan de zijde van de middenbeuk is een telmerk waargenomen van vier halve maantjes: 'cccc'.

De vier halve maantjes op het korbeel aan de middenbeukzijde.

Vanaf de middenbeuk gezien zijn op de linkerzijde van de gebintstijl 2b en op de linker schoor elk twee verschillende telmerken waargenomen: zowel een telmerk 'VII', als een gezaagd telmerk '/////

De telmerken VII en VIII op de gebintstijl en schoor.

Ter hoogte van de aansluiting met de rechterschoor is op de gebintstijl het gezaagde telmerk 'VIII' waargenomen en op de schoor naast het gezaagde telmerk 'VIII' ook een gehakt telmerk 'VIII'.

Gebint 3:

Gebintstijl 3a staat op een betonnen poer. De gebintstijl is ter hoogte van de verbinding met de rechterschoor (vanaf de voorgevel gezien) voorzien van het telmerk 'III', evenals de rechterschoor. De gebintkoppelbalk is ook voorzien van het telmerk 'III', dat lijkt gesneden te zijn.

Telmerken III op de gebintstijl en rechterschoor.

Gesneden telmerk III op de gebintkoppelbalk.

Ter hoogte van de verbinding tussen gebintstijl en linkerschoor zijn beide onderdelen voorzien van het telmerk 'II'. De

gebintkoppelbalk is eveneens voorzien van het telmerk 'II', maar lijkt ook gesneden te zijn.

Telmerken II op de gebintstijl en linkerschoor.

Gesneden telmerk II op de gebintkoppelbalk.

Het korbeel aan de zijde van de middenbeuk is voorzien van drie gegutste ovaaltjes: '000'. Ook de gebintstijl is aan deze zijde van drie gegutste ovaaltjes voorzien. Aan de zijde van de deel bevat het korbeel vier ovaaltjes: '0000'.

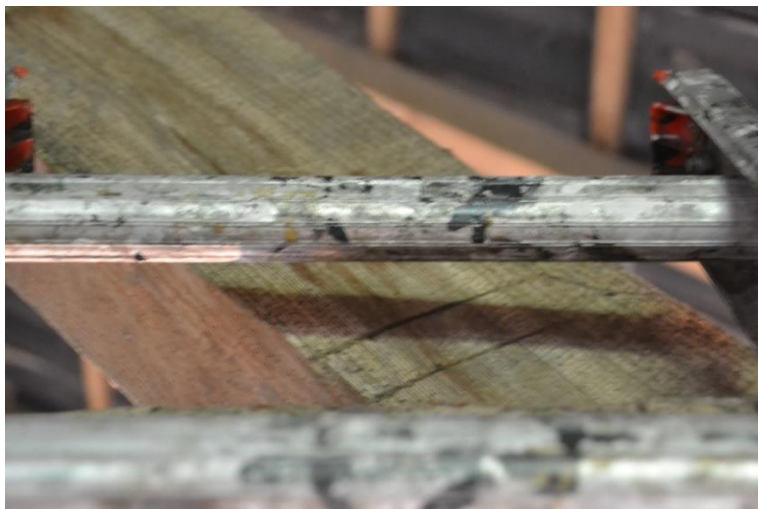
Op het spantbeen aan zijde 3a is een gezaagd telmerk // waargenomen.

3 Gegutste ovaaltjes op de gebintstijl en het korbeel.

4 Gegutste ovaaltjes op het korbeel aan de deelszijde.

Gezaagd telmerk // op het spantbeen 3a.

Gebintstijl 3b staat in een later aangebrachte betonnen voergoot. Daardoor is niet duidelijk of de stijl op een betonnen

poer staat of dat de oorspronkelijke poer mogelijk is aangesmeerd.

Links en rechts: overzichtsfoto gebintstijl 3b.

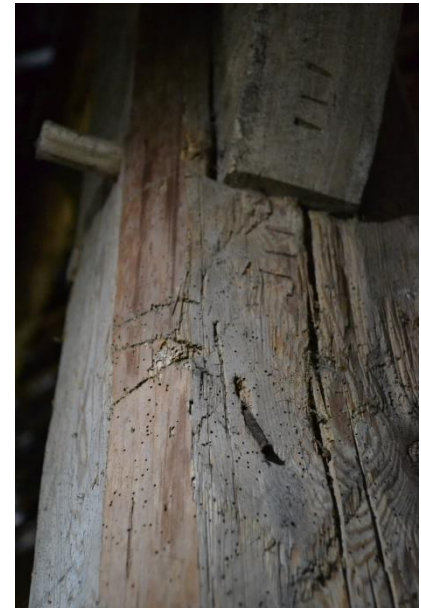

Poer van gebintstijl 3b.

Aan de linkerzijde, vanaf de voorgevel gezien, zijn zowel op de gebintstijl als op de linkerschoor de telmerken 'III' aanwezig, evenals de gezaagde telmerken '\/'.

De telmerken III en \/' op de gebintstijl en linkerschoor.

Aan de rechterzijde is op de rechterschoor het telmerk 'IIII' waargenomen. Daarnaast zijn zowel op de gebintstijl, als de rechterschoor het gezaagde telmerk '\/' aanwezig.

Telmerken III en V aan de rechterzijde van gebintstijl 3b.

Op de korbelen en op het spantbeen zijn aan deze zijde geen telmerken waargenomen.

Gebint 4:

Gebintstijl 4a staat op een gemetselde poer met houten slof. Aan de rechterzijde van de gebintstijl, vanaf de voorgevel gezien, en op de rechter gebintkoppelbalkschoor zijn de telmerken 'I' aangetroffen. Ook de gebintkoppelbalk is aan deze zijde van het telmerk 'I' voorzien.

Overzichtsfoto gebintstijl 4a.

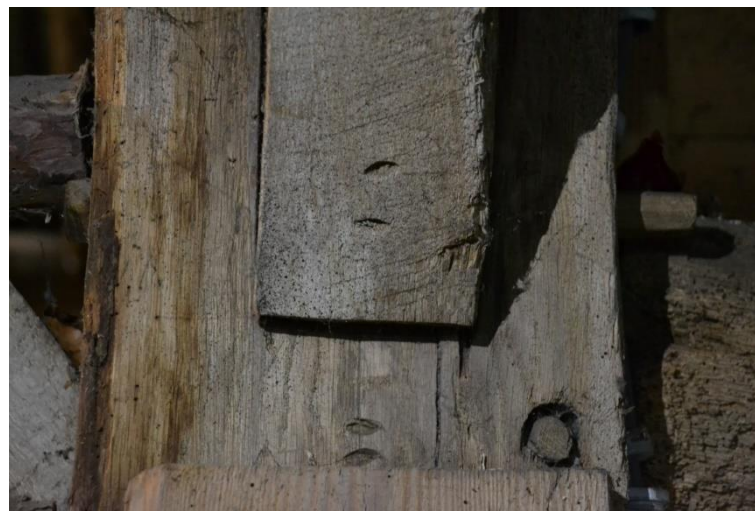

Telmerk I op gebintstijl en gebintkoppelbalkschoor.

Telmerk I op gebintkoppelbalk.

Bij de verbinding tussen de gebintstijl en het korbeel zijn op beide onderdelen twee gegutste ovaaltjes aangetroffen: 00. Het spantbeen 4a is voorzien van een gezaagd telmerk: /.

2 Gegutste ovaaltjes op de gebintstijl en het korbeel.

Gezaagd telmerk I op het spantbeen 4a.

De gebintstijl staat direct aan de deeldeuropening. In de gebintstijl zijn de oude duimen van de oorspronkelijke deeldeuren nog aanwezig.

Gebintstijl 4b staat op een gemetselde poer met houten slof. Ter hoogte van de verbinding met de linkerschoor, vanaf de voorgevel gezien, is de schoor voorzien van een gezaagd telmerk '\\\\\' en het telmerk 'I'. De gebintstijl is eveneens voorzien van het telmerk 'I' en een nog gedeeltelijk herkenbaar gezaagd telmerk '\\\\\'.

Overzichtsfoto gebintstijl 4b.

Telmerken I en '\\\\\' links op gebintstijl 4b en op de linkerschoor.

Aan de rechterzijde zijn zowel de gebintstijl als de schoor voorzien van de gezaagde telmerken '\\\\\' en de telmerken 'II'.

Telmerken II en \\\\ op de rechterzijde van gebintstijl 4b en de rechterschoor.

De verschillende aangetroffen telmerken duiden op hergebruik van onderdelen, die waarschijnlijk afkomstig zijn van verschillende oudere bouwwerken. De aangetroffen ovaaltjes aan zijde 'a' lijken te corresponderen met elkaar, maar door het ontbreken van de telmerken 5 en 6 lijkt het zeer waarschijnlijk dat de onderdelen mogelijk afkomstig zijn uit een groter bouwwerk met een vijfde gebint.

Aan zijde 'b' corresponderen de telmerken op de schoren en gebintstijlen van gebint 2, 3 en 4 wel met elkaar:

- I + \\\\ (gebint 4b links)
- II + \\\\ (gebint 4b rechts)
- III + \\\\ (gebint 3b links)
- III + \\\\ (gebint 3b rechts)
- VII + \\\\ (gebint 2b links)
- VIII + \\\\ (gebint 2b rechts)

De gezaagde telmerken zijn in dit geval mogelijk tijdens de bouw in 1925 aangebracht. In de andere reeks telmerken ontbreken nummers 'V' en 'VI', evenals bij de gegutste telmerken aan de korbelen aan de 'a' zijde.

De telmerken op de spantbenen aan de 'a' zijde corresponderen wel met elkaar, waarbij spant I zich bevindt boven het gebint dat in de beschrijving als 4 is aangeduid.

Het dak is gedeeltelijk vernieuwd, waarschijnlijk op het moment dat golfplaten aangebracht werden. In de lange dakschilden zijn de rondhouten sporen deels vervangen door gekantrechte sporen.

Ter hoogte van de uitgebouwde linkerzijbeuk is ook gebruik gemaakt van hergebruikte onderdelen voor een extra draagconstructie ter ondersteuning van de kap, waaronder delen van gebintbalken of stijlen. De gehele schil is in nieuwe houten delen opgetrokken met een betonnen plint.

Hulpconstructie met gebruik van hergebruikte balken/stijlen.

Sporen van oude verbindingen in de hergebruikte delen.

Een oude moerbalk met sporen van de ingelegde kinderbinten.

Waardering

Deze waardering is opgesteld aan de hand van de waarderingscriteria voor de bouwkunst van de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed.

De waardering heeft betrekking op de Vlaamse schuur.

Cultuurhistorische waarden

De schuur is van cultuurhistorische waarde als uitdrukking van de sociaaleconomische en agrarische ontwikkeling van Ulvenhout en het buurtschap Geersbroek in het bijzonder. De schuur is daarnaast van belang vanwege de typologie van Vlaamse schuur en is kenmerkend voor de regio.

Architectuur- en kunsthistorische waarden

De schuur heeft architectuurhistorische waarde vanwege de kenmerkende hoofdvorm en de traditioneel-ambachtelijke uitvoering van de houten gebint- en kapconstructie. De houten gebint- en kapconstructie is vanwege het hergebruik en de mogelijk hogere ouderdom tevens van bouwhistorische waarde. De later ingebouwde garage is niet waardevol.

Situationele en ensemblewaarden

De schuur is van situationele betekenis vanwege ligging ten opzichte van de boerderij en in relatie tot de historische

verkaveling van het gebied tussen de Geersbroekseweg en de Cauwelaarse beek. Hoewel de (woon)boerderij later herbouwd is, vormen beide gebouwen samen wel een ensemble.

Gaafheid en herkenbaarheid

Het object is van belang vanwege de gaafheid en herkenbaarheid van de hoofdvorm en indeling van de gevels. Hoewel de gevels vernieuwd zijn, zijn zij, afgezien van de betonnen plint, wel op de traditionele wijze opgebouwd. De gebint- en kapconstructie zijn tevens van waarde vanwege de gaafheid en herkenbaarheid van de, voor Vlaamse schuren typische, combinatie van een dekbalk- en ankerbalkgebint. De oorspronkelijke open ruimte waarbij de gebinten zichtbaar zijn is bewaard gebleven. Het vervangen van de stro- of rieten dakbedekking door golfplaten en de inbouw van een garage doen afbreuk aan de gaafheid.

Zeldzaamheid

Vlaamse schuren zijn typerend voor de regio en in regionaal verband dan ook niet zeldzaam in absolute zin. Op lokaal niveau is de schuur, specifiek met betrekking tot het buurtschap Geersbroek, wel een zeldzaam voorbeeld van een Vlaamse schuur. Vanwege de cultuurhistorische, architectuur- en bouwhistorische, en vanwege de situationele en ensemblewaarden is er dan ook sprake van relatieve zeldzaamheid op lokaal niveau.